

Lustaság - szorgalom

Lekció: Mt. 25.14-30

Textus: Péld. 6.6-11, 10.4-5, 13.4, 15.19, 18.9, 19.15, 21.25-26, 24.30-34, 26.13-16

Az elmúlt félévben a Példabeszédek könyve alapján a bibliai értelemben vett bölcsességről beszéltünk. Volt pár hetünk, amíg „ülepdedhetett” a téma bennünk. Eltelt egy nyár, és ma újra elővesszük a bölcsességirodalom e könyvét. A lustaság és szorgalom témáihoz kapcsolódó bölcsmondások a munkához való viszonyunkat faggatják. A rest bolond, a bölcs szorgalmas, summázhatnánk a mondanivalót. De a szerző célja nem ennek megállapítása, hanem mindannyiunk buzdítása az Istennek kedves munkára. Lássuk hát, 1. Hogyan mutatja be a restet és a szorgalmast; 2. Hogyan motivál az evangélium a szorgalmas munkára; 3. Mi következik ebből a munkára és a családra nézve?

I. A rest és a szorgalmas bemutatása

A bölcsmondások szerzői, összegyűjtői és továbbadói nem kevés humorral és iróniával írják körül a restet. A humoros, néhol kicsit gúnyos jellemzés egyrészt nagyon jó emberismeretről tesz bizonyosságot, másrészt alkalmas pedagógiai eszköz azon ifjak részére, akiknek a bölcsességyűjtemény elsősorban íródott. Melyik fiatal fiú szeretne azzá lenni, akin (és itt nem konkrét személyről van szó) együtt nevetnek? Lássuk, hogyan írja le a restet, ezt a valójában tragikomikus figurát a Biblia.

A rest mindvégig halogatja, hogy valamibe belekezdjen. „*Meddig fekszel, te rest, mikor hagyod abba az alvást? Még egy kis alvás, egy kis szunnyadás, összetett kézzel fekvés...*” Mindig csak egy kicsi... csak egy kicsit még... csak most... majd holnap nekiállok. Egyáltalán nem mondja, hogy ő valamit nem fog elvégezni, és nem is gondolja, hogy nem fogja megtenni. Csak egy kicsit később...

A rest örökké csak álmodozik: „*A restet megöli vágyakozása, mert nem akar dolgozni kezével; egész nap csak vágyakozik...*” Álmodozik, és beszél a terveiről, a céljairól, az álmairól... Mindig van terve és ötlete, mindig éppen készül valamire és ezekben az álmokban él. De ez az álmvilág a valóságos munkavégzés, erőfeszítés pótléka. Megöli a vágyakozása, mondja a bölcs, mert semmit sem tesz érte. Soha nem teljesedik be a vágya. Az illúzióknak azonban van egy másik oldala is: „*Ezt mondja a rest: Oroszlánkölyök van az úton, oroszlán van a tereken!*” – Hogyan indulhatna dolgozni? Hogyan is kezdetne bele abba, ami ilyen veszélyes? Hogyan is kockáztathatná épségét, mint a bolondok és felelőtlenek? Ő nem utálja a munkát, csak reálisan méri fel a veszélyeket. Persze az, ami ilyen logikus érvnek tűnik a számára, mosolyt csal ismerősei arcára. Mert mindenki tudja – csak ő nem – hogy az összes érv csak kifogás, az értelme csak szíve lustaságát, tehetetlenségét igazolja.

A rest nem egyenes úton jár: „*A lusta útja olyan, mint a tövises sövény, a becsületesek ösvénye pedig egyenes.*” Ebben a mondásban a lusta a becsületessel áll szemben (és nem a szorgalmassal). A lustára/restre vonatkozó egyik héber kifejezés elsődleges jelentése hamis, becsstelen. Útja, mint a tövises sövény: el akarja kerülni a munkát, az erőfeszítést, ami a tisztességtelenség felé tereli, a látszólag könnyű út felé, de nehéz és fájdalmas lesz.

A lustát idővel teljesen elborítja és hatalmába keríti lustasága: „*Belenyújtja a rest a kezét a táliba, de arra is lusta, hogy a szájához vigye.*” ... Képzeld el a jelenetet... Képzeld a srácokat, akik együtt tanulmányozzák a bölcsmondásokat... Annál szomorúbb a másik megjegyzés: „*A restség mély álomba merít, és a lusta ember éhezik.*” Mély álom száll a restre, és ez itt olyan erőre vonatkozik, ami „kiüti” az embert. Egyre jobban elhatalmasodik felette a tehetetlensége, az enerváltsága, és a végén már semmi sem marad...

... kivéve egyet, az okoskodást: „*Bölcsőbbnek tartja magát a rest hét olyannál, aki értelmesen felel.*” Hiszen ő nem lusta, magát kényeztető, csak „reggelenként úgysem tudja a legjobbat kihozni magából:” „*forog az ajtó a sarkán, a rest meg az ágyán.*” Ő nem tehetetlen, csak nem szereti, ha sürgetik: „*Belenyújtja a rest a kezét a táliba, de arra is lusta, hogy a szájához vigye.*” És ő nem

bolond, csak olyan valaki, aki következetesen kitart az elvei mellett: „*Bölcsebbnek tartja magát a rest hét olyannál, aki értelmesen felel.*” Ez a tragédiája. Illetve az, hogy nem tudja: „*Még egy kis alvás, egy kis szunnyadás, összetett kézzel fekvés: így tör rád a szegénység, mint útonálló, és a szűkölködés, mint egy fegyveres ember.*” Látszólag kicsi halogatás – végül óriási pusztulás.

„*Eredj a hangyához, te rest, figyeld, hogy mit tesz, és okulj! Bár nincs vezére, előjárója vagy uralkodója, mégis biztosítja a kenyerét nyáron, begyűjti eledelét aratáskor.*” El tudod képzelni, hogy aki a kint lévő oroszlánról, valamint megeléghetetlen vágyairól álmodik, egyszer csak elmegy az állatok legkisebbjéhez, hogy tanuljon tőle? Aki bölcsebbnek tartja magát hét értelmesnél, az majd négykézlábra ereszkedik, hogy megértse, miért dolgozik a hangya nyáron, amikor bőven van ennivaló? Van út a szorgalmas felé?

Mi jellemzi a szorgalmast? Tényleg olyan, mint a hangya: „*Aki lustán dolgozik, elszegényedik, de a szorgalmas munka meggazdagít. Aki nyáron gyűjt, az eszes fiú, de aki aratáskor alszik, az szégyellni való.*” A szorgalmas tudja, minek van az ideje, és előrelátóan tervez. Nyáron nincs rászorulva az aratásra, hiszen van élelem, de előrelátó és gyűjt. A szorgalmas az, aki stratégikusan, okosan osztja be idejét és erejét. A lusta éppen erre nem képes. A szorgalmas azt is tudja, hogy a folyamatos kitartó, nem túl látványos munka („gyűjt”) hosszabb távon eredményre vezet. Ahogy a lusta folyamatos halogatása szegénységbe vezet - és ezt mi nem csak anyagi, hanem szellemi-intellektuális, vagy lelki-spirituális értelemben is érthetjük – úgy a szorgalmast folyamatos építkezése meggazdagítja. Annyira, hogy megelégedik, sőt, bővölködik, és adakozik mások részére (a Példabeszédek könyve nem azt tanítja, hogy a szegénység mögött minden esetben lustaság van!). És miközben a lusta szégyent hoz szűkebb és tágabb közösségére, sőt „*testvére annak, aki tönkretesz,*” a szorgalmas munkájával meggazdagítja a közösséget/társadalmat.

II. Miért és hogyan lehetek szorgalmas?

Hogyan kezdhethjük az eddig hallottakat magunkra vetíteni a 21. század nagyvárosi világában? Számos kérdés nem ilyen egyszerű és átlátható, ahogy mi is sokkal összetettebben, bonyolultabban (nem biztos, hogy bölcsebben) látjuk a világot. Először a restről, majd a munkáról gondolkozzunk kicsit.

Ismerjük azt, akit lefestett a bölcs, talán magunkban is, talán másban... A tehetetlent, az erőtlent, az álmodozót, a soha semmit el nem kezdőt, az önmagát igazolót, az okoskodót... De nem tudunk nem gondolni bizonyos lélektani összefüggésekre, amikor találkozunk vele. Miért tehetetlen és erőtlen? Miért él illúziókban? Miért fél a „kint tomboló oroszántól”, ha nincs kint oroszán? Miért halogat? Miért védekezik?

Alapvetően két ok állhat a háttérben (és azok mögött még számos egyéb). Az egyik, hogy *nem látja értelmét* annak, amit mások tesznek, ahogy mások dolgoznak. Nem lát olyan célt, amelyért érdemes lenne belevágni a dolgokba. Nem érdekli az egész. És ha őszinték vagyunk, megértjük. Nem éppen ez a világ, a mi világunk szüli ezt? Mennyivel jobb az, aki embertelenül és másokat letaposva hajt? Mennyivel jobb, ahol egymást nyírják a magasabb pozíció vagy a több pénz érdekében? Amennyiben a „szorgalom” hajtóereje az egyén hatalma, dicsősége, pénze – akkor milyen szorgalom az? Bár, amint látni fogjuk, nem ez a munka szíve és értelme a Bibliában, és nem erről beszél a „szorgalmas” alatt a bölcs. De ha nincs cél, nincs ami ösztönözze az akaratot. Továbbá a célt az érzékenyebbek, a gyengébbek, vagy a ma fontosnak ítélt területeken kevésbé jók előtt éppen az erősek, a sikeresek, a társadalom durvasága töri össze.

A másik ok, amikor nem is annyira a cél, mint az *akaraterő* hiányzik. Amikor valaki szeretné, de erőtlen. Önbizalomhiány, önmaga megvetése, amit akár a gyermekkorából hoz. Vagy a csalódás, hogy hihetetlen sok erőfeszítés után is kudarcot vallottál, vagy becsaptak, megaláztak. Vagy a teljes kimerülés és összetörés, ami megtörte az akaratod, és nincs energiád újra kezdeni. Vagy a generációkon át tartó munkanélküliség, ami Magyarországon különösen a cigány lakosság egy részét érinti. Folytathatnánk a sort... De látjuk, hogy a restség mögött számos egyéni-lélektani, családi, társadalmi tényező állhat. És mivel ezt tudjuk, a Példabeszédek tanítását a restről és a szorgalmasról könnyen relativizáljuk, vagy mellőzzük. Mert mi összetettebben látjuk a kérdést, hiszen a korunk is

sokkal bonyolultabb... Ezért inkább lélektani, vagy társadalmi válaszokat, magyarázatokat adunk, testesítünk meg – és elmegyünk a kérdés bibliai megvilágítása mellett.

Hogyan közelíthetünk a restség és szorgalom témájához ezek után bibliai alapon úgy, hogy ne essünk az olcsó moralizálás csapdájába, ti. hogy aki szegény, az lusta, aki lusta, az maga tehet róla, hogy nem akar változni, aki szorgalmas, az meg magának köszönheti, hogy gazdag? Úgy, hogy a munkával való viszonyunkra nézve is beállunk, részesévé leszünk annak, amit Isten tesz, Isten történetének. Mit jelent ez?

Először, hogy elfogadjuk a munkához való viszonyunk örök kettősségét: egyszerre szükség és áldás az életünkben, valamint fáradtság és átok hordozója. A munka a bibliai teremtetéstörténet szerint eredendően jó. A mi Istenünk maga is dolgozott, mint a mesterember, így alkotja a világot. A munka annyira részünk, hogy nélküle embervoltunk egyik alapvető dimenziójától lennénk megfosztva. Nem azért dolgozunk, hogy az isteneknek rabszolgaként szolgáljunk, hanem azért, mert ez is istenképűségünk része – a Biblia szerint. De a történet folytatódott: az ember fellázadt Isten ellen, elszakadt tőle, és ezért Isten megátkozta a földet: *„legyen a föld átkozott miattad, fáradtsággal élj belőle egész életedben! Tövis és bogáncsot hajt neked...”* (1Móz. 3.17-18). Ez a munka hiábavalósága, fájdalma, átka... Ez a kettősség átjárja a világot, átjár bennünket. Ezért van, amikor hihetetlen élvezet a munka, otthon vagy benne, érzed a hasznát, felemel, hiszen a legjobb értelemben átéled azt, amire teremtettél. És van, amikor csak robot és fáradtság, hiábavalóság az egész... És van, amikor a munka válik bálványá, és felemészti a családot, az egyént... és van, amikor az egyén más miatt törik össze, és képtelen lesz betölteni, amire Isten teremtette, képtelen lesz kibontani mindazt az ajándékot, amit Isten elhelyezett benne. És van, amikor egy társadalom, vagy annak egy része elősegíti, hogy az ember kiteljesedjen a munkában, és van, amikor lehetetlenné teszi – és az ember megtört és tehetetlen lesz (pl. hosszan tartó munkanélküliség). Munka és társadalom és család és egyén. Sok-sok történet, ami az első két történetet tükrözi: az áldást és az átkot, a megelégedettséget és a hiábavalóságot, azt, aki szorgalmasan gyűjt Istennel, és azt, aki lustán tékozol.

De azután jön még egy nagy történet, átok és áldás története, amelynek fényében a munkát bálványozó ugyanúgy helyére kerül, mint a munkától (bármilyen okból is) irtózó. Ez pedig Jézus Krisztus története. Élete, amelyben ő maga, saját kezével dolgozott. Halála, amelyben – egy ember által ácsolt kereszten – átokhalált halt. Hordozta Isten büntetésének átkát, amit a történet elején mondott ki ránk, lázadó emberekre. Majd feltámadása, amely tanúsította, megerősítette: ő azért hordozta az átkot, hogy mi magunkhoz öleljük az áldást. Mi ez az áldás? Az, hogy az ő szemében értékes vagy – akár dolgozol, akár nem. Értékes vagy, akkor is, ha nincs célod; ha tehetetlen és megtört vagy. Értékes vagy, mert alkotása vagy, és ajándékaid vannak, amelyeket benned rejtett el, és ő szeretne kibontakoztatni, hiszen neki van célja, van terve veled. Ha nincs célod, ha minden értelmetlen, Krisztust magadhoz ölelve, elfogadását egyre mélyebben megélve kifformálódik benned: Uram, te valamire teremtettél engem. Uram, te valamire megváltottál engem. Elkezd derengeni a cél...

Ha pedig nincs erőd, ha az akaratod gyenge, az, aki szelíden magához hív, elkezd újra felépíteni. Magára vette az összetörtséged, az erőtlenséged, a kudarcaid. Ő megbocsátja az mulasztásokat, a halogatott, eltékozolt időket. Ő leoldja azt a bénító érzést, hogy ha már ennyire nem haladtam, már nem is érdemes belevágni... Bízta, hogy tedd meg vele, kezdjed el vele, mert ő megteszi veled. Érted, látod, érzed? Aki meghalt és feltámadt érted, az akar célt, erőt és értelmet adni neked. Megszenteli a munkád. Értelmessé teszi a különben értelmetlent.

Ugyanakkor ez akkor is megtérésre (hozzá fordulásra hív), ha számodra a munka csak magadért, csaláodért van. Ha a munka bálvány. Önigazolás, identitás, hatalomvágy, gazdagság forrása... (Mi lennél, ki lennél a munkád nélkül?) Te magad, a munkád ennél sokkal több kell hogy legyen. Ha Krisztusban megváltott emberként élsz, megszentelte számodra munkát. Beemelte az ő történetébe. Akkor a munkád Isten szolgálata és a közösség, a társadalom szolgálata. Az igazi szorgalom motivációja, hogy Isten dicsőségére, Istenért is végzem a munkámat. Hiszen a munkámra nézve is áll a példázat kérdése: mit tettem a nekem adott talentumokkal, azaz képességekkel, lehetőségekkel? Hogyan kamatoztattam mindezeket Isten ügyében?

III. Gyakorlati megfontolások...

Számos gyakorlati következménye van annak, amiről hallottunk. Az egyik terület, amit éppen csak jelezni tudok ma, hogy szülőként hogyan viszonyulunk gyermekeinkhez a lustaság – szorgalom kérdéskörben. Két kérdés, amit elvihetsz magaddal: Nem várok-e túl sokat a gyermekemtől, nem nyomom-e agyon elvárásaimmal, saját céljaimmal, nem töröm-e össze akarátát? Valamint: Nem vagyok-e túl engedékeny, nem teszek-e meg mindent helyette, nem mulasztom-e el őt buzdítani, inteni, nevelni a szorgalom érdekében? Óriási bölcsességre van szükségünk ezen a területen!

A másik terület az a munka, amellyel életed jelentős részét töltöd. Reflektáljunk erre egészen konkrétan. Alapvetően három kategóriában tekinthetünk erre.

Az első – és ez azért viszonylag ritka - amikor valaki olyan munkában áll, amelynek célja, kimenetele egyértelműen gonosz. Pl. informatikai szakember pornográfiát szolgáltató cégnél, vagy könyvelő egy olyan vállalkozásban, amely tisztán mások becsapására jött létre. Egy ilyen vállalkozásnak nem lehet részese a keresztény ember azzal, hogy de valamiből meg kell élni, vagy hogy ebből a pénzből még jótékonykodom is. A szűk értelemben vett feladatunkat, valamint a megélhetés szükségességét nem választhatjuk el attól, hogy az egész projekt, aminek részesei vagyunk, ártalmas és romboló az emberi közösségre nézve, és nyilvánvalóan szembe megy Isten törvényével.

A második kategória, amikor nem gonosz, romboló az, amiben dolgozol, de nehéz látnod, hogy milyen valóságos haszna van a profitszerzésen, valamint a te megélhetésed biztosításán túl. Pl. egy újabb mobil alkalmazás fejlesztése, ami előre viszi a piacot, profitot termel a tulajdonosnak, kenyeret ad embereknek, de alapvetően azt gondolod, hogy nélküle is teljesen jól meglenne a világ. Sőt, azt érzed, hogy ilyen munkába teszed be időd, energiád, képességeid, ami valahol értelmetlennek tűnik neked, miközben sokkal hatalmasabb kérdések, hiányok feszítenek, ahogy körülnézel a világban. Sokkal szívesebben tennél valami egészen mást, aminek értelmét, hasznát, célját látod. Természetesen nem tudsz kilépni a megélhetési kényszer miatt, ezért ezzel az elégedetlenséggel végzed a munkád. Hogyan lehetne ez így Isten dicsőségére? Mit tehetsz?

Az első, hogy ismerd el, jó, hogy feszít a kérdés. Ez a küszködés annak a jele, hogy Isten felé tartasz, Istennel vagy, az egész életed szeretnéd hozzá fordítani. A másik, hogy tudatosítod magadban: sóhajtozásod, küszködésed nem más, mint együtt-sóhajtozás, együtt-küszködés egy hiábavalóság alá vetett világgal. Ez az egész világ megoldatlansága, ezért várjuk a megváltás teljességét, ez zajlik benned. Ha engeded, és így éled meg, amint sóhajtozol, imádkozol, keresel, idővel letisztulnak benned a kérdések. Kész vagy-e esetleg váltani – és kevesebb pénzért dolgozni? Készít-e Isten valami újat az életedben, lehetséges-e, hogy valami teljesen más kapu nyílik meg előtted, ha elég bátor vagy, és belevágsz? (teológiai képzésbe nyugaton egyre több ember jelentkezik úgy, hogy előtte 10-20 évet más hivatásban töltöttek...) Talán nincs lehetőséged váltani, de kialakul olyan elhívás, amit akkor töltesz be, ha gyerekek felnőttek, és nincs rajtad a nagyobb család anyagi terhe...

A harmadik kategória, amikor valaki világosan látja, hogy munkája hogyan szolgál a társadalomnak, és hogyan dicsőíti meg Istent. Ettől még nem könnyű, nem fájdalommentes – de mégis hálás lehetsz érte, és elkötelezheted ma magadat arra, hogy szorgalmasan, minőségi módon, önmagad beleadva Isten dicsőségére végzed azt- ÁMEN!

(Lovas András)